

BUNJEVAČKA I ŠOKAČKA VILA.

G U D B A.

Bože mili! na daru Ti hvala,
Mila ruka, koja mi je dala
U sréd željah, da ja imam zgotu
Pěsme pėvat mojem milom rodu :
Uza strune ubogih gusalah
„Neskovane iz srebra ni zlata
Već iz tvrda drva javorova.“
„Uz te guste, uz te zvučne gusle,
Koj su hiljad izpėvali jada,
Dosta tužnih i radostnih pesma.“ —
Uz te gusle i sad prebirati,
Pěsmom rodu želim zapėvati :
Oj! gle rode nebu pod oblake,
Kriomice gđe sunčane trake
Kroz koprenu od oblaka sjaju,
Vedru svėtlost nebom odkrivaju.
Tam se diže letom vitih krila
„Bunjevačka i Šokačka Vila,“
Željom željna da već rodu svane,
I sunašce slobodice grane.
U toj želji leti prėko ravne,
Lėpe zemlje, lėpe Ungarie,

Gđe još naš glas jekom odjekuje,
A prostinja rodski njeg njeuguje.
Leti Vila brigom zabrinuta,
Za rod pita svagdi po sto puta,
Da ga vidi u njem' tko su, gdi li
Zaostali roda sinci mili?
Tako leteć glasom k sebi zove
Sve sinove dične majke Slave,
Oj da voljno svi u skladnoj slozi,
Spremno hrle u okrilje njojzi. —
Ko prolėtjem kad uznosno ševa
Poljodilcem nad glavicom pjeva,
Oj skladno u sladke pojuć glase,
Da razblaži tu samotne čase.
Isto tako oj i naša mila,
„Bunjevačka i Šokačka Vila.“
Letom leti blage u ljubavi
Pěsmc pėva, u pěsmah si pravi
Slast uživa raja od ufanja,
Da će rodu sinut sunce znanja ;
Da će i njem' skoro na uranak
Od prosvjete danom.svanut danak.

Bunjevac.

S T A R O S T.

Ej starosti moje dobe tužna!
Zašto da si kod mnoga ružna? —
Gđe je prva tvoje dobe snaga?
Ostavi te neznaš joj ni traga.
Gđe je boja od mladih godinah,
Lėpog lica kose i obrvah?
Gđe je hitrost, što bi u nogama,
I vėština za rad u rukama?
Kud se dila svėtlost od oćiu',
Kakvi žmirci prėd njima se vijuju?
Kuda nesta tvoj govor ustmeni,
Što bi prije svakom umiljeni?
Gđe su društva, i veselja danci;
Igre, svirke, ljubezni sastanci?
Vidim, svi ti vėrni nisu bili,
Dok su tebe tako ostavili.
Evo ja ću tebi se pridružit,
I polako s tobom se poslužit;
Teturajuć tamo i ovamo,
Govoroći kroz zube lagano :
Tko zaželi starost dočekati,
S nama će se znati ponašati. —
Osjećam te, da si vele huda,
Svatko mlado, drži te za luda.
Veće nitko prije da t' priznade,
Dok nedodje do bijele brade.
Kad ostari tek vidi da si gost,

Koja bo njem nosiš žalosti dost;
Jerbot gubi što mu sladko bilo,
Zdravlje, snagu, zube i vidilo.
Što mu dalje tada još ostaje,
Da za zloće svoje se pokaje. —
Zato sada čujte vi mladići,
Razčupani mladi fićfirići;
I dėvojke, mlade poskakuše
Kćerke Eve, i vi ofrkuše :
Želite li dočekati starost,
I uživati tad pokoja radost?
Štujte prvo častne sėdoglavce,
Side brade punoljetne starce;
Znajuć da vam brzo leti mladost,
Dan za danom ide bliže starost.
Spomente se, da ćete tad ploda
Uživati svog životna truda.
Kakvi život, — kakva vam je setva,
Takva će vam biti tada žetva.
Zato dobro upotřebte mladost,
U zaslugah izgledajte radost,
Kad vas stigne, da se umirite,
I po dobrih dėlah uvirite :
Dobro živeć, da je snosna starost
Jer utėhu pruža božja milost,
Opajajuć sladom srėćne nade
Rajskog milja nebeske nagrade!

U Baću.

Franjo Beraković, brijač.

MILANA HISTORIČNA PRIPOVIDKA ZA MLADEŽ I ZA RODITELJE.

OD NIKOLE GJORGJEVIĆ VUKIĆEVIĆA.

XIII.

SAVETI DOBROGA OTCA.

Na bilom savitu nema ništa stalnog ništa postojanog. Brestovac bijaše do sada stanište veselja i svakog zadovoljstva, ali se sada useli u njega tuga i nesrića, koju željezne brave i kamenite stine nisu u stanju zadržati. Dodje žalostan glas da Strašimir ranjen u stranoj zemlji leži. U misto da po svom običaju popljačkane stvari svoje dvoru šalje, moralo mu se sad od kuće novaca slati. Vidosava supruga Strašimirova nije se smila usuditi, da idje pohoditi svog ranjenog muža, jer nije imala u zamku dovoljno oružanih ljudi, koi bi je kroz neprijateljsku zemlju propratili. I zaista okolni prostaci, sve sami podanici i radini Strašimirovi, napadahu više puta na sluge njene, i otimau ranu i ostale stvari što su iz obližnjeg grada za potribu kneževe porodice u Brestovac nošene. Vidosava bude prinuđena duže vrijeme bez lipše rane i bez svake ugodnosti živiti. Na negu naučena dica od hrdjave rane i zagušljivog vazduha u zatvorenom zamku pobolila se. Na poslidku od tuge, brige i jida razboli se i sama knjeginja Vidosava.

Govorljiva vratarica, koja pristupa kod knjeginje imadjaše, sve je to Milani pripovidila bila, i u srcu ove nježne divojke neprimetno se podranjivaše mrzost ne samo prama Strašimiru, ovom mučitelju i zlotvoru oca svoga, nego i prama njegovoj porodici.

Ona nepropusti ocu svom opisati žalostno stanje, u kom se porodica Strašimirova nahodila. S jedva primetnim osmiom izražavaše ona svoju osvetu govoreći. „Tako ih triba, neka znadu i oni šta je nevolja. Kneginja ta živila je u svakom zadovoljstvu, lipo se nosila, i ništa drugo nije radila, nego svoje drugarice polazila i od njih posete primala. Neka je sad, nek se upozna je sa suzama i uzdasima, to su joj nove poznanice i prijateljice njene. A bisnog Strašimir, koi je tebi dobri moj roditelju tolike jade naneo, koi je svoje podanike gonijo i ugnjetavao, eto sada postiže istinu onih svetih riči: „Kojom mirom dajete, onom će vam se vratiti.“

Sužnji knez ni malo neodobravaše tu besidu i te misli Milanine. „Šta ja čujem kćeri moja, sa udivljenjom progovori on, — šta ti reče? Zar tvoje nježno, tvoje angjelsko lice može osvetljivi smi obuzeti? Zar se hoće u tvoje dobro srdce kivna zloba da useli? O nemoj ako Boga znaš, nemoj trovati svoje srdce pakostnom osvetom. Istina Strašimir je meni mloga zla učinijo. Ali zar je tebi tako malo poznata najsvetija nauka sina božijeg gospodina Isusa Isukrsta; zar ti ne znaš, da smo mi kršćani dužni i one ljubiti, koi na nas mrze; i dobro činiti i onima koi s nama zlo postupaju? Pa gle ti usuprot ove svete nauke, koju si od svoje pokojne Majke primila, hoćeš zlo zlim da vraćaš; ti si se još dalje upustila, pa se svetiš i knjeginji, koja nam nikakvo zlo učinila nije, koja i sama od surovog svog muža mlogo trpi; ti i na samu dicu njiovu mrziš, koja su još mala i nevina, koja i neznaju u kakvu je bedu nas njiov Otac bacijo. Milano, Milano! prodji se osvete, koja kršćanskom srdcu ni malo nepriliči. Nemoj da te priveleka tvoja k meni ljubav navede na mrzost prama mome zlotvoru. To nije lipo, to nepriliči dobroj kršćanki. Vidiš kćeri moja! Strašimir je

mene zarobijo, svo mi imanje oduzeo, i u ovu me je bedu bacijo, pa ja opet na njega ni najmanje nemrzim, i Bog mi je sviditelj, — podignuvši oči k nebu i desnicu na srdce metnuvši pridoda on, — kad bi Strašimira u nevolji gdigod vidio, ja bi u srid vatre skočio i sebe najvećoj opasnosti izložijo, samo da njega izbavim. A ti kćeri moja kad bi bila bogata, pa bi žena i dica Strašimirova pomoć od tebe tribali, bil zatvorila svoje srdce od njih, bil mogla dopustiti da sirota dičica i njiova bedna mati, kod tebe žive propadnu.“

Ne oče moj, — tronuta odgovori Milana, — ja to nebi mogla, no bi htela učiniti, ja bi im od sveg srdca pomogla, s njima bi i poslidnji svoj zalogaj poćilila.“

„O tome se jako sumnjam kćeri moja, — prihvati rič otac. — Kad im se ti svetiš, kad nećeš o njima da dobru rič rekneš, kako bi im više šta učinila. Promini kćeri moja te nesrične tvoje misli, nemoj mrziti, ni svetiti se ženi i dici Strašimirovoj, pa će ti onda otac virovati, da bi njima i više što učinila, kad bi ti se prilika k tome podala.“

„Ja ti ovo nesavetujem — poduži otac — što se nadam da ćeš s tim našeg neprijatelja umilostiviti. Dobroditelj bi tvoja vrlo malo važila, kad bi se na sebičnosti i podlom laskateljstvu osnivala. Iz tako grišnog korena neniče rajsko cviče pravoga čovikoljubja. Ono niče samo iz čistog i dobroga srdca iz čiste i nepokvarene duše; ono je odsiv nebeske ljubavi, koja je temelj svetog zakona našeg, i koja triba da svako pobožno srdce ispunjava.“

„Priblagi Bog jest sama sušta ljubav. On ljubi sve ljude kao svoju rodjenu dicu. Njegovo sunce sija na pravednike i na nepravednike; njegova rosica i plodonosna dažda pada na njive i dobrih i nevaljaljih ljudi. Bog hoće da se i nevaljali ljudi poprave, i da dodju do poznanja istine. Isukrst Spasitelj je za grišnike krv svoju na krstu prolijo! Pa kao što je Bog sama sušta ljubav, tako se valja i nama starati, da, ne samo dobre, nego i nevaljale ljude, i same zlotvore naše ljubimo, kako bi s tim ugodili ocu našem, koji je na nebesima.“

„Samo ovakova ljubav prama Bogu, prama bližnjima, i prama samim neprijateljima, kadra je nas usričiti. Njome samo možemo mi carstvo nebesko zaslužiti. I zato triba da nam je prva i najsvetija dužnost naša, kršćansku ljubav u srcu svome podranjivati, uvrde prašćati i svakome dobro želiti i činiti. Ljubav k taštım stvarma, ljubav k svitu i čuvstvenim zadovoljstvama, i vrimenom blagu kad miru pritira, onda na put staje i smeta pravoj kršćanskoj ljubavi. Zato priblagi i pravedni Bog da bi nas od sujete i prikominne sebičnosti saćuvao, mnogo puta šalje na nas gorke časove iskušenja, da vidi hoćemo li mi i u nevolji dobri ostati. Poznajmo kćeri moja ovu svetu volju Božiju, i neprotivimo se njemu mrzeći na svoje zlotvore, jer ćemo se zbog toga lišiti onog velikog blagoslova božijeg, koi nas za pritrpljene bede na nebu očekuje.“

Milana s pažljivoću slušaše mudre nauke svoga roditelja: „Ti pravo imaš oče! — sa suznim očima odgovori mu ona — Ja uvidjam da sam se od prave dobroditelji daleko udalila, i da sam na svitu zapovist spasiteljevu zaboravila bila, ali ja ti se tvrdo obećavam, da ću se popraviti. Ja više neću mrziti na tvoga zlotvora. Ja ću Strašimirovu suprugu i njegovu dicu odsada iskreno ljubiti, svagda ću im na uslugu biti, i ako nužno bude i sam život moj rado ću za njih žrtvovati, s punim

uvirenjem da je velikodušna osveta dostojanstvu čovičijem najpriličnija, i Bogu najpovoljnija.

(Slidi.)

RODITELJI MORAJU U GOJITBI ILITI ODHRANJENJU DETCE SPORAZUMITI SE S UČITELJI.

II.

(Produženje.)

Nu al ako je dēte lino i neposlušno što se sad ima činiti? Na prēveliku žalost često je čuti roditeljah, gđe se prēd učiteljom na detcu svoju tuže govoreći: G. učitelju! dēta nam ništ neznađu, ništ neuče, niti hoćeđu da uče; jesu nestašna, uđrite ih Vi! Nas se neboje, niti se ota boje. Dakle tako?! — Vas se vaša rodjena dēta neboje, vas, koga bi se imala najvećma bojati, a da se učitelja boje, kad su kod vas po vami izgubila strah i slēpu pokornost? Teško je učitelju s razmaženom i tvrdokosnom dētcem, al težje će biti kašnje vam.

A jao! bezumnih i nesretnih roditeljah. — Takovi roditelji, sami baš svojima rukama po zapuštenosti svoje dētce, pletu si okrutan bič, s kojim ćeđu se jednoć u svojoj starosti po vlastitoj dētci nesmiljeno, ah prēgorko bičevati. Njihovi žaloviti uzdisaji, njihove gorke padat ćeđu na tvrdi kamen, koj im se neće raspuknuti, njihove suze neće primiti, uzdisaje neće prislušati; a to su im dēta.

Dakle znajte, vi takovi roditelji! ako li to grēšno zapustite i nadalje, da su vam dēta neposlušna, znajte! dođti će vrēme, kad ćete morati vi njih slušati. Ako su vam sad nepokorna, dođti će, kad ćete se morati vi njimi pokoriti. Čim vi sad popustljivo, i milostivnije popustjate sveze roditeljske dužnosti, s tim ćeđu vas dēta jednoć okrutno i nemilostivnije vezati vezom nezahvalnosti.

Tad ćete se jednoć sa Helijom, Davidom i Izaijom žalovito potužiti govoreći: „Odhranili smo sinovah — a oni nas pogrdiše.“ Što imate dakle činiti? Priučavajte si dētu k poslušnosti i radenosti, na vērno izpunjavanje vaše volje a njihove dužnosti. Ako je nedostačna lēpa opomena i rēč mila, a ono nek nadoknadi kazna i šiba nemila. Nu uvēk i pri svemu neka vlada ljubav i razbor, a nikada uzrujana krv, psovka i srdjba.

„Šiba je zlo; ali na žalost, zlo potrebito, bez kojega po pravilu neima gojitbe. A zašto to? Imā dētce, s kojom nepomažu svi načini ljubavi i dobrote, surova su, divlja i nećutljiva; te ništa nećute nego šibu. Stara je rēč: „Tko neće čuti taj neka ćuti.“ A baš takove dētce neprima se rēč ni dobra ni zla. Kušaj šibu, pomoći će. Šiba je u raj u rastla, veli naša poslovice.*)

Danas ima mnogo liberalnijih mudrijašah, koji u mirnoj sobi sideći perom u ruci mudruju i bēzne proti šibi i hoće, da se za uvēk izbaci iz kuće i škole.

Za ovakova viteza najbolji protudokaz bio bi taj: da tko njega stavi medju „nedužnu“ dētu u školi,

*) Šiba neće nikog ubiti. — Tko neliže šibe, liže štapove. — Šiba vodu nosi (Pripovēdu se o nekom pastiru, kako je imao uz sebe kod stada na paši svoga nestašna, neposlušna derana, komu zapovēdi pošavši nekamo, da uzme tikvu, ode na novu, kako će imati pića za užinu. Kad se povratit pastir, nadje tikvu praznu, deran nije poslušao, nije išo po vodu. Pastir bio u šumi, useko drenovu šibu, držalicu za bič, pak lativši svoga neposlušnoga derana izlupa ga onom šibom pošteno. Kad sutradan podje opet u sumu, kaže: Šibo! donesi vodu za užinu. Deranu nekažo ništa, i ode. Deran se dosēti svomu jadu, da bi ga pastir mogo opet šibom izlupati. pak uzme lepo tikvu, ode i donese vode. Eto tako „šiba vodu nosi.“) Šbirka narod. poslov. od M. S-ć.

pak neka ju bez šibe uči, goji, kroti i kazni. Takov čarajpapir povrgao bi do skora svoja rajska na čela, pograbio bi za šibu te udario po „nedužnoj“ dētci, ili bi „nedužna“ dēta udarila po njem. Lahko se dade u miru za stolom čarati po papiru i snovati; ali u praksi, u životu mnogo se toga neda stezati samim pravilom i paragrafom. Glasovit, izkusan te izvrstan jedan školski vēštak, koj je šibu malo kad rabio, reče: „Da neima šibe, moglo bi nam se dogoditi, što i sv. Kasijan u Imoli, kojega zlobni mu učenici do smrti izmučiše.“ Bez šibe neide niti u školi, niti u kući, te tko ju traži dokinuti, nije mu čist posao. Zašto? Jerbo je sam šibu zaslužio, te zato i mrzi na nju. Tko je ikad više bēsnio proti smrtnoj kazni, nego kolovodje francuzkoga prevrata, pa ipak tko je više smaknuo ljudskih glavah, nego baš oni? Dobra dēta neboje se šibe, kano niti pošteni i mirni ljudi pandurah.

Nebudeš li pako šibao zla dēteta, pazi se dobro — ono će tebe. Opametite li dēte šibom, kašnje će Vam i samo hvaliti, rekši: Bog jim dao dobro — nijedan udarac nije mi naškodio, van onaj, koj me nepogodi!“*) Komu je po ćudi, evo mu dokazah iz sv. pisma: „Tko svoga sina ljubi, drži ga sveudilj pod šibom, da najzad dožive u njem veselje . . . Razmaziš li svoga sina, to ćeš se nekoć sam od njega bojati.“ „Nepripusti mu njegove volje u mladosti, i nepazi na njegove misli.“ Pr. 30, 1. „Šiba i kazna podaju mudrost; dēčak pako, kojemu se prēpušta njegova volja, pravi svojoj materi sramotu.“ Posl. 29. 15.

Eto vam vi roditelji, kako imate u zaptu držati svoju dētu te strogo s šnjimi postupati u izvršivanju njihove dužnosti. Zanimarite li svoju dužnost, pa da čudesā činite, krivi ste prēl Bogom i ljudmi. Indi u sporazumljenju vaših učiteljah svistno izpunjavajte svoju roditeljsku dužnost, da vam dēta urode lēpim plodom srēćonosne obuke, a to zahtēva od vas ne samo vaša vlastita korist, nego i Bog, rod i domovina. Bunjevac.

GOSPODARSKE RABAŽIE.

Kad svita mudraci štiju u svetom pismu, da je Bog ono što se na zemlji vidi sve radi čovika stvorio, kako je to i pokazo buduć ga je posli svega u svit uveo: glavom kreću, i nemogu shvatiti, kako bi to moguće bilo, da neizbrojeni stvorovi, koji se u tri prirodna okruga nalaze, nebi drugu svrhu imali, već samo jedino da čoviku pomažu živiti. A da od predsudah oslobođeni sveze stvorovah razmatraju sve bi to lako uvidili: buduć bi se osvidočili, da i ono što je najsladje, i ono što je najčvršće, i ono što je najlipše, i ono što je najsvitlije, samo od čovika, i po čoviku svoju cinu prima; jel gdi neima čovika, tamo grudva, mramor, biser dragi kamen, zlato srebro i gvoždje drvo, i bilje sve jedno uz drugo bez svake cine leži. Košto je prvi čovik pozvan bio, da svakom stvoru svoje ime nadije, tako svaki stvor čovik mora udesiti, ugladiti sastaviti, oddiliti, očistiti, upitomiti: nikim načinom na svrhu spremiti, što nepobitnim znakom služi po najprostie i po najučenig muža, da je sve ovo za čovika stvoreno.

No kako to sve s čovikom i jedno pasmo s drugim u svezi sastoji, kake snage i svojstva posiduje, i po kojim načinu triba ga upotribljat da po čovika koristno postaje, u svakim odnošaju i mistu: to je zadatak prirod-

*) Izvēstje Kralj. Učiteljišta Zagreba od god. 1865.

slovne i svakojake druge znanosti.

Odvod iztiče, da je znanstvenost po svakog čovika potribna, i da od stupnja njegove znanosti zavisi na koliko može za se i za svoje bližnje sve one stvari uporabiti koje se na svitu nalaze.

Al poklem nije dosta da čovik samo posiduje sposobnost prama uporabljena stvorova božjih već triba da ima i volju tu sposobnost na svoju i tuđu korist upotribiti, zato je možno za svakog čovika ono osiće, koje tako upliv izvija na srce i volju čovika, ko u stroju ona para, koja se iz vode u kazanu izkuvava. To je čudorednost, koja se radja po misli u mozgu, uzgojava u srcu po ljubavi i bojaza bojžeg, i tako kreće i okreće volju i sva čutila čovika; ričom ta pokaziva kakoću čovika u besidi, dilovanju duševnom i tvarnom i to u svakom stališu podjednako, bilo to veliko ili malo, u kućnom pa i društvenom životu, na polju svakovrstne zvanie u kralju i popu, u ravnatelju i sudii, u učenjaku i umitniku, u obrtniku i trgovcu, u zanatlii i poljodilcu. Na koliko vlada znanstvenost i čudorednost u čoviku, toliko vridi njegova umitnost, marljivost, i virnost, što sudiluje na plodnost rada i posla, bilo to za sebe ili za drugog.

Što ako svaki čovik kako triba shvati onda će uviditi: da je Bog pravedan bio i onda, kad je jednom zemlju a drugom rad udilio, jedno bez drugog ni maknit se nemogu. Zato nemaju šta jedno drugom da zavide, već imadu sto uzroka jedno drugo da poštivaju, jednog srića i drugog ublaživa, košto jednog nesgoda i drugog ubija. Kad jedan plače, drugi neće dugo pivati, i kad se jedan veseli, neće ni drugi dugo tužiti.

Eto ti zemljoposednik i nadničar na polju zemljodilstva u ozbilnom smislu kršćanskom, koje ništa drugo nemože sjedinjivat nego pogodba i nagodba, i razmirice nikad neće moći iznau drugo razpravit ili krivnje izpravit nego jedino pravda kršćanska, koja poklem su je pogani slipom maljali, vodi se po prvoj zapovidi božjoj „ljubi Boga svrhu svega.“ Ona odluke svoje izgovara po zakonu druge zapovidi božje „ljubi izkrnjena kao sebe istoga.“

Eto ti ključ za rišenje onog društvenog pitanja, koje svu Europu sve do danas tako zanima a odsele još će većma zanimati. I kako se od tog pravca oddalje, takim će pasti u kolo onih budalaština, koje jedna drugu izminjivaju i u najučeniima glavama. Pa kako koja izpraznjeno misto nastupi iz pridjašnjih ruglo načini i kako svoje osnove razastre i počima ih u odnošaje ljudske usnivati, takim zapre o prvom pokretu, i uvidi, da svoj alat i zanat mora izkupit pa svoje misto drugoj nastupit. Mnenja čovičja ostaće mnenja i nikad se neće uspeti na stepen istine.

No moja nije zadaća ove glave jel su tvrde izpravljat, već od rabažia poljodilskih govorit. Radi ovih sam ja ovo naveo: da možem zemljoposednika i nadničara kao braću u Isusu jednakim pravom i darom blagoslovljenu na zemljišta izvesti, gdi se zemlja tori, ore, sije, drlja, kopa, kosi, vozi vrši gdi se svakojaka živina pomoćju čovika plodi i odgojava.

Ovi obadvojica moraju uviditi da su jedan drugom potribni ko desna livoj ruki — i zato da se imadu sridstvom ljubavi pogadjat, i u sporazumnosti iztrajat. Vidi Bog da je istina, da jedan bez drugog nemože kruha jisti i vode piti. O tom dakle nećemo dalje govorit, da su ove dvi osobe, t. j. zemljoposednik i nadničar ona dva stožera na kojima se okreće sva sprava poljodilstva, falil jedan ili drugi mora takim sve gospodarstvo posrnuti;

već ćemo samo s gledišta gazdaluka provijati ona svojstva koja triba da se u jednom i drugom nalaze.

Zemljoposednikah ima više vrsti. Jedni su nuz to zvaniom, zanatom ili trgovinom obvezani, a drugi i sami prosti poljodilci. No bio on ko mu drago, valja mu znati, da zemljodilstvo želi svojeg čovika, koji triba da radnjom upravlja. Gdi je god kakvi poso, tamo mora biti osoba kao radnje vodja. Gdi uprave neima, tamo se ni najsitnii poso neće ciloshodno obavljat. Izkustvo dokazuje, da neka je ono ma kako veliko dobro, ako neima uprave to neće onaj plod doneti, koji bi se od njegov drugčie mogo čekati. Al da uprava more biti plodonosna, to je neobhodno potribno da onaj koji želi upravljat, posiduje one nauke, koje mnogovrstni poslovi gospodarski iziskuju.

Dakle nije dosta samo se zemljoposednikom nazvati, već triba ono što je na ciloshodno vodjenje poljodilstva nužno, po znanosti i izkustvu sebi nabaviti: jel drugčie radićemo i plaćaćemo, al ni rad ploda, ni plaća dohodka neće u kuću doneti.

A šta je potribno svakomu poljodilcu? Da ono poznaje što su ljudi za probitačno po poljodilstvo iznašli, i poklem se to nemože iz prsta izsisati, zato svaki poljodilac koji neće da strada, triba da drugih ljudi nauk i izkustvo osvoji: jedno dakle valja ili očima iz knjige izštiti, ili ušima iz pridavanja učenih ljudi poslušati; a drugo po vidjenju uvižbat iz načina obdilovanja zemaljah po drugih ljudih vršena.

Svaki čovik o tom miluje razgovarat, što najbolje znade; a tušta ljudi ima, koji su u zemljodilstvu višti i umitni, takve dakle moramo, kad je pogodna prigoda pomnjivo prislušati, i ono što smo čuli virno zabilježiti. Ta po naše uši jedno je dilovanje sluša li koristne ili škodljive stvari, zašto bi dakle u pamet take tovarili, od kakih nikakve koristi nećemo imati? Ja sam jedanput čuo: da će taki obogatit, tko ako i jedan klinac na putu nadje, i taj podigne, pa sobom kući i odnese; a onaj će providan biti, koji nijedno drvece netrpi, da ostane na mistu nepodobnom. Zato su naši stari o prvom jutru novajliu hoćel marljiva i spremna biti tako pokušavali, da su na misto, kudan mora prići, kako drvo bacili, i ako je uzela pa spremila, onda su stari puni najlipše nade ostali, ako je pak prikoračila i drvo nepomičeno ostavila, onda su u budućnost žalostni gledali.

Istim načinom ako svakdi kudan god prolazimo gdi se šta dobra nauka prospe pokupimo, mora nam pamet u koristnom nauku obogatit. Tušta ljudi nisu zato siromašni, što nisu nikad ništa mogli steći, već što prigodu kada su mogli štogod nabavit, nisu upotriabili. Upravo tako mnogo ljudi neukih poznajem, premda su obilnih povodah svog života imali da sebi znanosti lakim trudom bez svaka troška priprave, al su nemarni uz take prolazili i pamet praznu ostavljali.

S naukom smo navadno tako ko s dobri dili: sve od dana do dana odgodjavamo, pa na jedanput opazimo, da nas je sastigla starost, koja nije više kadra ni dobra dila, ni nauku ploditi. Takog čovika neima na svitu koji nebi očima mnogo gledao i ušima mnogo slušao; al košto mi jedan mudri prijatelj zabilježi, i u tom valja da je čovik štedljiv; i poklem ni oči ni uši nisu svojstva neizerpljiva već oči gledajuć a uši slušajuć gube snagu svoju, dakle razborito tvore oni, koji manje gledaju i slušaju stvari nenužne, da im i kriposti i vrimena više ostane na vidjenje i slušanje stvari važnih i korisnih. (Slidi.)